PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 530 • 2018

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

Agnieszka Kochel
Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu
e-mail: agnieszka.kochel@wsb.wroclaw.pl
ORCID: 0000-0002-5323-608X

PODATKOWE ASPEKTY EKONOMII WSPÓŁDZIELENIA W POLSCE

TAX ASPECTS OF SHARING ECONOMY IN POLAND

DOI: 10.15611/pn.2018.530.08
JEL Classification: M40, M41, M48, M49, H25, H26

Streszczenie: Gospodarka współdzielenia (*sharing economy*) stanowi obszar słabo rozpoznany w kontekście opodatkowania mimo dynamicznego rozwoju tego zjawiska. Kompleksowość i zróżnicowanie typów działalności kwalifikowanych jako usługi współdzielenia przekładają się na zakres regulacji podatkowych dotyczących tego typu transakcji. Celem artykułu było wskazanie i charakterystyka problemów związanych z opodatkowaniem usług typu *sharing economy* na bazie literatury przedmiotu oraz przepisów prawa podatkowego. Zgodnie ze stanowiskiem organów podatkowych zjawisko ekonomii współdzielenia nie wymaga opracowania zupełnie nowych regulacji podatkowych. Problemem pozostaje praktyczne zastosowanie przepisów podatkowych, które w sposób niejednoznaczny rozgraniczają niezarobkowe usługi współdzielenia i działania nakierowane na osiąganie zysku. Przepisy podatkowe powinny być więc systematycznie dostosowywane do wymagań rozwijającej się gospodarki.

Słowa kluczowe: ekonomia współdzielenia, podatek dochodowy, podatek VAT, platformy internetowe.

Summary: Sharing economy is a poorly recognized area in the context of taxation, despite the dynamic development of this phenomena. Complexity and diversification of types of activities classified as sharing services are related to the scope of tax regulations regarding this type of transaction. The aim of the paper is to indicate and characterize problems related to the taxation of sharing economy services based on the literature and tax regulations. According to tax authorities, the phenomenon of sharing economy does not require the development of completely new tax regulations. The problem remains the practical application of tax regulations that ambiguously differenciate nonprofit sharing services and activities aimed at achieving profit. Tax regulations should therefore be systematically adjusted to the requirements of the developing economy.

Keywords: sharing economy, income tax, value added tax, digital platforms.

1. Wstęp

W literaturze naukowej podkreśla się wystąpienie czwartej rewolucji przemysłowej, której siłą napędową jest globalizacja, rozwój społeczeństwa wiedzy oraz nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne. Rewolucja ta spowodowała pojawienie się różnych form nowej ekonomii, w tym ekonomii współdzielenia (*sharing economy*) zasobów ludzkich i materialnych. Wpływ na rozwój ekonomii współdzielenia miał globalny kryzys ekonomiczno-finansowy, nadmierny konsumpcjonizm implikujący intensywne eksploatowanie ograniczonych zasobów oraz intensywny rozwój nowoczesnych technologii. Globalny kryzys finansowy spowodował wzrost znaczenia ekonomii społecznej zarówno wśród przedstawicieli świata nauki, jak i przedstawicieli władz centralnych i samorządowych. Istotą ekonomii społecznej jest prymat działania na rzecz ludzi (członków, podopiecznych) nad maksymalizacją zysku. Oznacza to, że dla jednostek ekonomii społecznej istotne znaczenie, obok celu gospodarczego, ma misja społeczna [Pieńkowska 2004]. Nowym trendem ekonomiczno-społecznym w obszarze ekonomii społecznej jest ekonomia współdzielenia (*sharing economy*) zasobów ludzkich i materialnych. Pozwala ona dostawcom i konsumentom na wykorzystywanie zasobów i usług, uwzględniając bezinteresowne dzielenie się, wymianę, a także płatne wypożyczanie zasobów.

Rzeczywistość gospodarcza uległa przekształceniu również w efekcie rozwoju nowoczesnych technologii, które spowodowały powstanie alternatywnych metod oferowania dóbr i usług, to z kolei stanowi podwalinę rozwoju ekonomii współdzielenia. Prognozuje się, że w latach 2013-2025 globalne przychody generowane w ramach gospodarki współdzielenia wzrosną blisko 8,5-krotnie, co świadczy o sile tej gospodarki oraz radykalnej zmianie dotychczasowych rynków i sposobów przeprowadzanych na nich transakcji [Czernek, Wójcik 2017, s. 66-67]. Relacje *peer-to-peer* (między indywidualnymi osobami) nawiązywane głównie za pośrednictwem platform technologicznych spowodowały zaangażowanie w nowe aktywności społeczno-gospodarcze [Cohen, Kietzmann 2014, s. 291]. Wśród indywidualnych konsumentów obserwuje się wzrost zainteresowania usługami bazującymi na świadczeniach wzajemnych, takich jak wypożyczanie, współdzielenie i wynajmowanie zasobów oraz świadczenie usług w formie barterowej lub za wynagrodzeniem.

2. Teoretyczne aspekty ekonomii współdzielenia

Ekonomia współdzielenia jest nowym, rewolucyjnym trendem gospodarczym, który polega na odejściu od konsumpcji indywidualnej na rzecz wspólnej. Istotą tego zjawiska jest łączenie osób fizycznych za pośrednictwem platform internetowych w celu świadczenia usług lub wspólnego korzystania z posiadanych aktywów, czasu, umiejętności lub kapitału, bez przekazywania praw własności. Posiadane zasoby współdzielone są za darmo bądź za opłatą. Jest to alternatywna w stosunku do zakupu forma zaspokojenia potrzeb oparta na dostępie do dóbr i usług, a nie na ich po-

siadaniu [Leszczyńska, Łopaciński 2017, s. 73]. W formule tej możliwe jest bardziej efektywne wykorzystanie zasobów, które ze swej natury mają charakter ograniczony. Kluczowym aspektem tego zjawiska jest odblokowanie wartości niewykorzystanych zasobów, takich jak nieruchomości, pojazdy, treści medialne, do konkurowania z tradycyjnymi podmiotami gospodarczymi. Uważa się bowiem, że przez większość czasu posiadane dobra pozostają niewykorzystane. W konsekwencji w gospodarce narodowej zwiększa się udział prosumentów, czyli podmiotów łączących cechy konsumenta i producenta, oraz ich potencjał globalnego dotarcia do szerokiej grupy odbiorców.

Podstawowym założeniem *sharing economy* jest fakt, iż w wielu sytuacjach ludzie są zainteresowani dostępem do użytkowania dóbr lub usług, a nie ich posiadaniem [Bonciu, Balgăr 2016, s. 39-41]. Fundamentem ekonomii współdzielenia jest kooperacja bezpośrednia lub za pośrednictwem platform internetowych. Przykładami zastosowania *sharing economy* na świecie są platformy Cohealo, JustPark, Skillshare, RelayRides, Landshar oraz Airbnb. W Polsce funkcjonuje międzynarodowy serwis Airbnb umożliwiający bezpłatne lub odpłatne wynajmowanie miejsc noclegowych w prywatnych lokalach oraz BlaBlaCar kojarzący kierowców dysponujących wolnymi miejscami z osobami poszukującymi transportu.

Termin ekonomia współdzielenia często stosowany jest zamiennie z określeniami takimi jak wspólna gospodarka (*collaborative economy*) oraz wspólna konsumpcja (*collaborative consumption*) [Selloni 2017, s. 17]. Podkreślić należy, że w pewnych sytuacjach znaczenie tych pojęć może się istotnie różnić. Wspólna gospodarka stanowi system ekonomiczny oparty na zdecentralizowanych sieciach osób i społeczności. System ten umożliwia wykorzystanie wolnych zasobów przez kojarzenie potrzebujących z oferującymi pomoc. Wyłączona jest przy tym pomoc tradycyjnych pośredników. Kluczowymi elementami wspólnej gospodarki są produkcja, konsumpcja, finanse oraz edukacja. Przykładem tego zjawiska na świecie są platformy Etsy, Kickstarter, Vandebron, LendingClub, Quirky, Transferwise, Taskrabbit, a w Polsce banki czasu, które są serwisami umożliwiającymi bezpłatną wymianę usług.

Sharing economy jako forma aktywności gospodarczej powinna podlegać tym samym lub podobnym regulacjom, w tym w sferze opodatkowania, które odnoszą się do pozostałych form działalności gospodarczej. Barierą w określeniu ram prawnych dla zjawiska *sharing economy* jest problem z identyfikacją definicji ekonomii współdzielenia, które są niejednolite i wewnętrznie zróżnicowane. Zjawisko to obejmuje bowiem szeroki wachlarz świadczeń i usług, od usług świadczonych za pośrednictwem dużych serwisów internetowych do niewielkich inicjatyw, często o lokalnym charakterze. Ponadto rośnie liczba podmiotów gospodarczych, które komercyjnie świadczone usługi na rzecz konsumentów uznają za czynności realizowane w ramach *sharing economy*, ze względu na pozytywny odbiór społeczny tego zjawiska, jak i korzyści w sferze opodatkowania. Działania stanowiące istotę ekonomii współdzielenia, a więc wzajemne świadczenie usług i wykorzystywanie zasobów przez osoby prywatne (P2P), wypierane zostają przez specjalistyczne usługi oferowane indywidualnym

konsumentom przez profesjonalne podmioty na platformach internetowych (B2P). Aktywność tych podmiotów wpisuje się więc w normalnie prowadzoną działalność gospodarczą, której celem jest wygenerowanie zysku. Uzyskiwanie dochodów powoduje z kolei określone skutki na gruncie prawa podatkowego.

3. Ekonomia współdzielenia a opodatkowanie

W najszerszym rozumieniu, istota ekonomiczna podatku sprowadza się do przejmowania przez państwo efektów działalności gospodarczej innych podmiotów. Daniny publiczne nie wynikają ze związków rynkowych między państwem a podatnikiem, lecz mają swoje źródło we władztwie podatkowym [Mastalski 2005, s. 5]. Wykonanie świadczenia wiąże się zawsze z ograniczeniem prawa własności. Rozmiar daniny publicznej uwarunkowany jest przede wszystkim wielkością środków potrzebnych do sprawnego funkcjonowania państwa [Poszwa (red.) 2005, s. 10]. Podatki stanowią element produktu społecznego, co oznacza, że zakres opodatkowania jest skorelowany z efektywnością ekonomiczną systemu gospodarczego.

Na aspekty podatkowe ekonomii współdzielenia uwagę zwrócił poseł Zbigniew Chmielowiec w interpelacji poselskiej nr 30854 z lutego 2015 roku. Powołał się on m.in. na brytyjski raport Debbie Wosskow, która zaznacza, że w przypadku ekonomii współdzielenia „ważne jest dostosowanie prawa do skali prowadzonej działalności i wielkości uzyskiwanych z niej przychodów. Inaczej powinna być traktowana osoba, która przykładowo wynajmuje pokój w swoim domu parę razy w roku, a inaczej osoba posiadająca kilka mieszkań i wynajmująca je przez większą część czasu". Według Wosskow przydatne byłoby specjalne narzędzie do łatwego obliczania podatku według konkretnych, oferowanych usług [Turek 2015]. Na interpelację odpowiedział Jarosław Neneman, podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów. Podkreślił, że „umowy zawierane przy wykorzystaniu witryn internetowych i aplikacji mobilnych między usługodawcami i usługobiorcami nie kreują stanów faktycznych wykraczających poza obecnie obowiązujące uregulowania prawa podatkowego". Problemem nie jest brak regulacji podatkowych, lecz brak wiedzy po stronie podatników o konieczności wywiązywania się z obowiązków podatkowych. Brak świadomości regulacji podatkowych wynika z braku jednoznacznej definicji ekonomii współdziałania, co rodzi wiele problemów i dylematów praktycznych, z punktu widzenia zarówno ustawodawcy, jak i samego podatnika. Obowiązki podatkowe w zakresie ekonomii współdzielenia są uzależnione od następujących aspektów:

- podmiotu opodatkowania,
- przedmiotu i podstawy opodatkowania,
- charakteru oferowanego świadczenia.

Podmiotem podatku jest każda ze stron stosunku podatkowego, a więc z jednej strony podmiot zobowiązany do zapłaty podatku, a z drugiej podmiot uprawniony do otrzymania świadczenia podatkowego. W przypadku *sharing economy* problematyczne jest określenie, czy przedmiotem opodatkowania są operatorzy aplikacji mobilnych

i platform internetowych, za pośrednictwem których następuje współdzielenie zasobów, czy też osoby będące bezpośrednimi stronami transakcji. W odpowiedzi na interpelację poselską nr 30854, J. Neneman podkreślił, iż z regulaminów platform cyfrowych kreujących możliwość współdzielenia zasobów wynika, że osoby oferujące usługi przewozowe lub noclegowe za pośrednictwem tych portali pozostają w związku z tymi transakcjami stronami dwóch odrębnych stosunków prawnych. Pierwszym stosunkiem prawnym jest umowa z podmiotem gospodarczym, którym jest właściciel platformy internetowej bądź mobilnej aplikacji. Przedmiotem takiej umowy jest możliwość korzystania z aplikacji oraz usług oferowanych za pośrednictwem tej aplikacji. Po stronie podmiotów korzystających z aplikacji nie powstaje przychód podlegający opodatkowaniu. Drugi stosunek umowny powstaje w momencie przyjęcia oferty usługodawcy przez usługobiorcę za pośrednictwem aplikacji mobilnej. W umowie dostawcy zobowiązują się do wykonania określonej usługi, takiej jak przewóz czy krótkoterminowy najem mieszkania za wynagrodzeniem. Tego typu stosunek prawny stanowi każdorazowo przedmiot indywidualnej analizy w obszarze opodatkowania.

Przedmiotem opodatkowania jest zjawisko faktyczne lub prawne, z którym prawo wiąże powstanie obowiązku podatkowego oraz zapłaty podatku. Konkretyzację przedmiotu opodatkowania stanowi podstawa opodatkowania, czyli wartościowe lub ilościowe ujęcie przedmiotu podatku. W kontekście ekonomii współdzielenia przedmiot opodatkowania stanowi otwarty katalog świadczeń, który ulega modyfikacjom w związku ze zmieniającym się charakterem transakcji zawieranych w ramach *sharing economy*. Zmiany te są konsekwencją ewolucji gustów klientów. Dynamiczny rozwój zjawiska ekonomii współdzielenia pozwala przypuszczać, że zakres przedmiotowy opodatkowania zawieranych transakcji będzie się powiększał.

Charakter świadczeń oferowanych w ramach ekonomii współdzielenia jest niejednolity, co wynika ze zróżnicowania zakresu i form przeprowadzanych w ramach tego zjawiska transakcji. Transakcje te mogą być zawierane za pośrednictwem platform internetowych, aplikacji mobilnych, a także z pominięciem pośredników (P2P). W ramach powyższych rodzajów umowy mogą być wykonywane za wynagrodzeniem lub nieodpłatnie. Kwalifikacja przeprowadzanych transakcji do kategorii świadczeń odpłatnych i nieodpłatnych niesie implikacje w kontekście prawa podatkowego.

4. Ekonomia współdzielenia a podatki dochodowe

Ministerstwo Finansów stoi na stanowisku, iż w stosunku do transakcji współdzielenia zastosowanie znajduje ogólna zasada opodatkowania podatkami dochodowymi, a więc zasada powszechności opodatkowania osiągniętego dochodu. Zasada ta została zapisana w art. 84 Konstytucji RP, a uszczegółowiona w art. 9 Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (dalej ustawa o PDOF). Zgodnie z tym artykułem opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem dochodów wymienionych w art. 21, 52, 52a i 52c ustawy oraz dochodów, od których na podstawie przepisów Ordynacji podat-

kowej zaniechano poboru podatku. Dochodem podlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym jest nadwyżka przychodu nad kosztami jego uzyskania.

Przychodem są otrzymane lub pozostawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. W art. 10 ustawy o PDOF wskazano źródła przychodów. Katalog ten jest otwarty, na co wskazuje ust. 1 pkt 9 – inne źródła. W konsekwencji za przychód może zostać uznane każde przysporzenie powodujące przyrost majątku podatnika, w tym świadczenia otrzymywane w wyniku realizowania transakcji współdzielenia. Koszty uzyskania przychodów zdefiniowane zostały w art. 22 ustawy o PIT jako koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 23 ustawy o PIT. Koszt podatkowy może zatem stanowić każdy koszt, który ma związek z przychodem podlegającym opodatkowaniu i który nie znajduje się w zamkniętym katalogu kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.

Podstawową regułą ustawy o PDOF jest samoopodatkowanie, które oznacza obowiązek opodatkowania po zakończeniu roku podatkowego sumy wszystkich dochodów podatnika uzyskanych w roku podatkowym i obliczenia należnego podatku. Dotyczy to również dochodów uzyskanych na podstawie umów zawartych za pośrednictwem portali cyfrowych funkcjonujących w obszarze *sharing economy*. Podatnicy osiągający dochody ze wskazanych źródeł są zobowiązani do samodzielnego wpłacania zaliczek na podatek w trakcie roku podatkowego, stosując co do zasady do uzyskanego dochodu stawki podatkowe określone w skali podatkowej, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy o PDOF (18% lub 32%). Dochody uzyskiwane z tytułu najmu, podnajmu lub innych umów o podobnym charakterze mogą zostać opodatkowane także ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych według zasad określonych w ustawie z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Stawka ryczałtu wynosi 8,5%. Co więcej, transakcje realizowane z wykorzystaniem portali cyfrowych mogą zostać uznane na potrzeby opodatkowania za działalność gospodarczą, jeżeli mają one charakter zarobkowy oraz prowadzone są we własnym imieniu bez względu na ich rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły. Ocena spełnienia powyższych przesłanek powinna być dokonywana indywidualnie na podstawie całokształtu okoliczności danej sprawy.

W opinii Ministerstwa Finansów osoba, która udostępnia posiadany zasób innej osobie i nie uzyskuje w zamian świadczeń przewyższających zwykłe koszty utrzymania tego zasobu, nie uzyskuje tym samym dochodu podlegającego opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Dodatkowo, kierowcy oferujący sporadycznie wolne miejsce w swoim samochodzie innym osobom w celu odbycia podróży, w zamian za partycypowanie tych osób w kosztach podroży, nie uzyskują dochodu podlegającego opodatkowaniu podatkiem dochodowym, ponieważ nie występuje przyrost majątku [PWC 2016, s. 3].

Analiza przedstawionych przepisów wskazuje, że przepisy podatkowe w kwestii opodatkowania dochodów nie różnicują podatników ze względu na formę prowadzenia

działalności. Z punktu widzenia prawa podatkowego nie ma znaczenia, czy osiągnięte dochody są efektem świadczenia usług tradycyjnych, czy też usług wykonywanych w ramach ekonomii współdzielenia.

5. Ekonomia współdzielenia a podatek VAT

Podobnie jak w przypadku podatków dochodowych, również na gruncie podatku VAT działania podejmowane w ramach ekonomii współdzielenia wymagają analizy konkretnych stanów faktycznych. W kontekście opodatkowania podatkiem VAT transakcji dokonywanych w ramach ekonomii współdzielenia kluczowe jest dokonanie analizy grup podmiotów będących stronami tych transakcji. Można wyróżnić dwie grupy podmiotów podlegających przepisom ustawy o VAT:

- podmioty świadczące usługi za pośrednictwem platform internetowych i aplikacji mobilnych w ramach działań kwalifikowanych jako ekonomia współdzielenia,
- podmioty będące właścicielami platform internetowych i aplikacji mobilnych, za pośrednictwem których świadczone są usługi w obrębie *sharing economy*.

Definicja podatnika VAT zawarta została w art. 15 ust. 1 ustawy o VAT. Podatnikiem są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą bez względu na cel lub rezultat takiej działalności. Z kolei działalność gospodarcza obejmuje w szczególności czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły do celów zarobkowych. Opodatkowaniu podatkiem VAT podlega więc odpłatna dostawa towarów oraz odpłatne świadczenie usług, niezależnie od formy ich świadczenia. Analogicznie do przepisów dotyczących podatków dochodowych, również na gruncie przepisów o podatku VAT podatnicy nie są różnicowani ze względu na formę świadczonych usług. Każda transakcja realizowana w ramach *sharing economy* powinna zostać przeanalizowana pod kątem spełnienia przesłanek do opodatkowania podatkiem VAT. Odpowiedzialność karno-skarbowa spoczywa przy tym na podatnikach, którzy są zobowiązani do prawidłowego rozpoznania obowiązku podatkowego, co niesie ze sobą konieczność obowiązków rejestracyjnych i rozliczeniowych w zakresie podatku VAT.

Usługi pośrednictwa świadczone z wykorzystaniem aplikacji mobilnych mogą zostać zakwalifikowane do usług elektronicznych, które podlegają podatkowi VAT. Ustawodawca przez usługi świadczone drogą elektroniczną rozumie usługi świadczone za pomocą Internetu lub sieci elektronicznej, których świadczenie jest zasadniczo zautomatyzowane i wymaga minimalnego udziału człowieka, a ich wykonanie bez wykorzystania technologii informacyjnej jest niemożliwe [Rozporządzenie wykonawcze Rady UE]. Kardynalną zasadą w przypadku świadczenia usług na rzecz osób fizycznych jest ich opodatkowanie w miejscu siedziby świadczącego usługę. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną, które są typowe dla *sharing economy*, prowadziło to jednak do istotnych zaburzeń konkurencji, ponieważ obciążenia podatkowe uzależnione były od ustawodawstwa kraju, w którym siedzibę ma

właściciel platformy cyfrowej. Powodowało to sytuację, w której polski podmiot nabywający usługę od polskiego dostawcy musiał płacić 23% podatku VAT, a kupując taką samą usługę z Luksemburga – 15%. Dostrzegając powyższy problem, Komisja Europejska wprowadziła z dniem 1 stycznia 2015 r. obowiązek opodatkowania usług elektronicznych w miejscu siedziby nabywcy. Zmiana ta miała olbrzymi wpływ na sektor ekonomii współdzielenia.

Świadczenie usług elektronicznych jest opodatkowane w państwie usługobiorcy, niezależnie od miejsca siedziby usługodawcy i faktu posiadania statusu podatnika VAT czynnego. Co więcej, przepisy umożliwiają podmiotom świadczącym usługi elektroniczne na rzecz osób niebędących podatnikami w państwach członkowskich, w których nie mają siedziby działalności gospodarczej, rozliczanie VAT należnego z tytułu świadczenia tych usług za pośrednictwem portalu internetowego w państwie członkowskim, w którym posiadają numer identyfikacyjny. W efekcie podatnicy mają możliwość uniknięcia rejestracji w każdym państwie członkowskim konsumpcji usług. Właściwa stawka dla usług elektronicznych opodatkowanych w Polsce wynosi 23%.

Najbardziej popularnymi formami usług oferowanych w ramach ekonomii współdzielenia są usługi przewozu osób oraz wynajem lokali mieszkalnych. Usługi transportu co do zasady podlegają opodatkowaniu stawką 8%. Z kolei wynajem mieszkania bądź domu może korzystać ze zwolnienia z opodatkowania VAT, jeśli spełnione zostaną przesłanki zawarte w art. 43 ust. 1 pkt 36 ustawy o VAT. Zgodnie ze wskazanym przepisem, zwalnia się od podatku usługi w zakresie wynajmowania lub wydzierżawiania nieruchomości o charakterze mieszkalnym lub części nieruchomości, na własny rachunek, wyłącznie na cele mieszkaniowe. W sytuacji, kiedy osoba świadcząca tego typu usługi nie spełni powyższych przesłanek, najem na cele związane z zakwaterowaniem będzie podlegał opodatkowaniu stawką 8% (art. 41 ust. 2 w zw. z art. 146a pkt 2 i z poz. 163 załącznika nr 3 do ustawy o VAT).

Problemem *sharing economy* z perspektywy podatku VAT jest fakt, że świadczone w ramach tego sektora usługi pozostają często poza zakresem opodatkowania [PwC 2016, s. 4]. Wynika to z tego, że podmiotem efektywnie świadczącym usługę są nie platformy internetowe, lecz podmioty współdzielące usługi za ich pośrednictwem. Przykładem może być Uber, w przypadku którego usługę przewozu świadczy konkretny kierowca, a nie korporacja. Analogiczna sytuacja dotyczy Airbnb, gdzie zobowiązanym do odprowadzenia podatku jest osoba wynajmująca mieszkanie. Faktyczni usługodawcy mogą co do zasady skorzystać ze zwolnienia przedmiotowego w podatku VAT. Zwolnienie przedmiotowe związane jest z wysokością osiąganych przychodów. Zgodnie z treścią art. 113 ustawy o VAT zwalnia się od podatku sprzedaż dokonywaną przez podatników, u których wartość sprzedaży nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 200 000 zł. W konsekwencji wspomniany kierowca Ubera, pomimo prowadzenia działalności gospodarczej, nie zawsze będzie zobowiązany do zapłaty podatku. Jego usługa może być więc tańsza niż usługa licencjonowanego przewoźnika. Często w ramach *sharing economy* funkcjonują przedsiębiorcy działający w tzw. szarej strefie, a więc podmioty prowadzące regularną działalność gospodarczą

i osiągające z tego tytułu istotne przychody, które jednak nie odprowadzają należnego podatku. Ekonomia współdzielenia staje się dla nich sposobem na ominięcie przepisów podatkowych, przede wszystkim ze względu na to, że prowadzenie konta na portalu cyfrowym nie wymaga dużego nakładu pracy, brakuje także szczegółowych regulacji dotyczących zjawiska *sharing economy*.

Obecnie ani ustawa o podatkach dochodowych, ani ustawa o VAT nie przewidują szczególnych rozwiązań dotyczących opodatkowania transakcji zawieranych w ramach *sharing economy*. Rynek usług prywatnych bazujących na zasadzie współdzielenia monitorowany jest przez polskie organy podatkowe, ale również przez Komisję Europejską. Komisja zaleca rozróżnianie okazjonalnych ofert od regularnego biznesu, a więc aktywności obywateli opartych na dzieleniu się kosztami od tych, w których celem jest zarabianie na udostępnianych innym zasobach [Miazek 2017].

6. Zakończenie

Zjawisko ekonomii współdzielenia nie zostało dotychczas szczegółowo przeanalizowane w orzecznictwie podatkowym. Ze stanowiska Ministerstwa Finansów w odpowiedzi na przytoczoną interpelację wynika, iż zagadnienie opodatkowania usług świadczonych za pośrednictwem portali internetowych i aplikacji mobilnych nie wymaga opracowania zupełnie nowych regulacji podatkowych. Problemem pozostaje praktyczne zastosowanie przepisów podatkowych, które nie są jednoznaczne w kwestii rozgraniczenia niezarobkowego współdzielenia i działań nakierowanych na generowanie zysku. Przepisy podatkowe powinny więc być systematycznie dostosowywane do wymagań rozwijającej się gospodarki. Kluczowe jest również to, aby aparat skarbowy był przygotowany do wykrywania w ramach *sharing economy* przypadków świadomego omijania uregulowań prawnych. Wyzwaniem dla organów podatkowych pozostaje doprecyzowanie przesłanek opodatkowania transakcji zawieranych w ramach ekonomii współdzielenia. Szczególnego znaczenia nabiera koszt monitorowania i egzekucji obowiązków podatkowych, jako że silna decentralizacja, zróżnicowanie i brak sformalizowania transakcji współdzielenia mogą spowodować, że koszty egzekucji będą przewyższać kwoty zobowiązań podatkowych.

Literatura

Bonciu F., Balgăr A., 2016, *Sharing economy as a contributor to sustainable growth. An EU perspective*, Romanian Journal of European Affairs, vol. 16, no. 2, June, s. 36-45.

Cohen B., Kietzmann J., 2014, *Ride on! Mobility business models for the sharing economy*, Organization and Environment, no. 27(3), s. 279-296.

Czernek K., Wojcik D., 2017, *Gospodarka współdzielenia z perspektywy przedsiębiorców sektora turystycznego*, Handel Wewnętrzny, 3(368), s. 66-76, t. I, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, s. 66-76.

Leszczyńska M., Łopaciński K., 2017, *Współdzielenie i kokreacja jako przejawy nowych trendów w ekonomii*, Informatyka Ekonomiczna. Business Informatics 2(44), s. 72-81.

Mastalski R., 2005, *Prawo podatkowe a gospodarka*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, LXVII, z. 3, Poznań, s. 5-17.

Miazek K., 2017, *Wspólne przejazdy (car-pooling) a podatki*, https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/podatki-osobiste/pit/762994,Wspolne-przejazdy-carpooling-apodatki.html (09.07.2018).

Odpowiedź na interpelację poselską nr 30854 w sprawie ekonomii współdzielenia, odpowiadający: Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów J. Neneman, Warszawa, 26.02.2015.

Odpowiedź na interpelację poselską nr 32705 w sprawie ekonomii współdzielenia, odpowiadający: Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów J. Neneman, Warszawa, 26.02.2015.

Pieńkowska D., 2004, *Ekonomia społeczna – podstawowe informacje*, http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/83813.html (09.07.2018).

Poszwa M. (red.), 2005, *Rozliczenia podatkowe przedsiębiorcy*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

PwC, 2016, *(Współ)dziel i rządź! Prawno-podatkowe aspekty ekonomii współdzielenia w Polsce*, https:// www.pwc.pl/pl/pdf/ekonomia-wspoldzielenia-raport-2-pwc.pdf.

Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) nr 282/2011 z dnia 15 marca 2011 r. ustanawiające środki wykonawcze do dyrektywy 2006/112/WE w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej, Dz. Urz. UE L 77 z 23.03.2011 r.

Selloni D., 2017, *CoDesign for Public-Interest Services*, Research for Development, Springer International Publishing.

Turek A., 2015, *Opodatkować dzielenie się. Nowy rodzaj ekonomii powoduje kontrowersje*, http://inpoland.pl/115743,opodatkowac-dzielenie-sie-nowy-rodzaj-ekonomii-powoduje-kontrowersje (08.07.2018).

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (DzU, nr 54, poz. 535 ze zm.).

Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (DzU, nr 144, poz. 930 ze zm.).

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (DzU, nr 80, poz. 350 ze zm.).